

Agnieszka Nalewajek

Instytut Historii Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin

ZAWISZA RÓŻA Z BORZYSZOWIC (ZM. 1497) – CHORAŻY I PODKOMORZY KRÓLEWSKI JANA OLBRACHTA

Słowa klucze: *król Jan Olbracht 1492-1501, dynastia Jagiellonów, Jagiellonowie, dwór królewski, kariera dworska, ród szlachecki, Porajowie*

Rachunki królewskie, które stanowią bezcenne źródła do badań nad dworem monarszym Jana Olbrachta (1492-1501), przynoszą szereg informacji dotyczących młodszego brata arcybiskupa lwowskiego Andrzeja Borzyszowskiego (zm. 1510), Zawiszy Róży z Borzyszowic¹. Podczas swej służby na dworze monarszym Jana Olbrachta został on najpierw chorążym a następnie podkomorzym królewskim². Liczne informacje o Zawiszy, które znajdują się w rachunkach, nie zostały wykorzystane w dotychczasowych badaniach nad rodziną Borzyszowskich³. Sięgnięcie do nich pomoże uzupełnić wiedzę o jego karierze oraz bliżej przyjrzeć się nieznanej do tej pory działalności tego bliskiego współpracownika króla Jana Olbrachta.

Zawisza wywodził się z oddanej dynastii Jagiellonów małopolskiej rodziny Borzyszowskich herbu Poraj. Kontynuował on wieloletnią, wierną służbę swych

¹ F. Papée, *Jan Olbracht*, Kraków 1936, s. 44. Zdaniem F. Papée Zawisza był starszym bratem Andrzeja (tenże, *Borzyszowski Andrzej Róża*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 2, Kraków 1936, s. 359-360). Borzyszowice, obecnie Borszowice w województwie świętokrzyskim, 13 km na wschód od Jędrzejowa (*Borzyszowice*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego średniowieczu*, cz. 1, z. 2, oprac. Z. Leszczyńska-Skrętowa i in., Wrocław 1985, s.195-197).

² *Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski i in., red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992, nr 3, 694.

³ Zawisza Róża Borzyszowski nie posiada biogramu w *Polskim Słowniku Biograficznym*, gdzie znajdują się artykuły poświęcone jego bratu (por. przyp. 1) oraz ojcu (B. Wyrozumska, *Mikołaj Róża z Borzyszowic*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 21, Kraków 1976, s. 107). Badania nad rodziną Borzyszowskich podjął Bronisław Nowak w monografii poświęconej rodowi Porajów w Małopolsce (B. Nowak, *Ród Porajów w Małopolsce w średniowieczu*, Kraków 2009, s. 385-410, 543-544). Przedstawione tam ustalenia autora na temat brata arcybiskupa Andrzeja Róży Borzyszowskiego, Zawiszy, wymagają szeregu uzupełnień.

przodków na dworze królewskim, którą za czasów panowania Władysława Jagiełły zapoczątkowali Marek i Mikołaj z Borzyszowic. Byli oni synami Zawiszy z Borzyszowic (zm. 1432/1433), który pod koniec swego życia został jednym z burgrabiów zamku krakowskiego. Zawisza w czasie piastowania tej godności w 1431 r. złożył przysięgę wierności królowi, jego synom oraz królowej Zofii Holszańskiej⁴. Marek Róža został kuchmistrem Władysława Jagiełły, - funkcję tę pełnił w latach 1424-1431⁵. Następnie, w 1432 r. po śmierci Marka, urząd kuchmistrza królewskiego objął jego przyrodni brat, Mikołaj Róža z Borzyszowic, który sprawował tę godność aż do 1454 r.⁶

Po śmierci Władysława Jagiełły piastował on funkcję kuchmistrza na dworze monarszym jego syna Władysława Warneńczyka. Mikołaj znalazł się w gronie osób, które 3 maja 1439 r. w Nowym Mieście Korczynie podpisały akt konfederacji związanej przez Spytka z Melsztyna skierowanej przeciwko stronnictwu biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego⁷. Akt podpisał także jego młodszy brat, Zawisza z Borzyszowic⁸. Po przystąpieniu do konfederacji Mikołaj Borzyszowski nie stracił zaufania rodziny królewskiej⁹. W 1440 r. Mikołaj wraz ze swym bratem wzięli udział w wyprawie Władysława na Węgry, której celem było objęcie tronu węgierskiego. Następnie Mikołaj służył u boku Władysława na Węgrzech aż do czasu wyprawy warneńskiej w 1444 r.¹⁰ Zapewne, zanim udał się na Węgry poślubił on Bogumiłę, siostrę stryjeczną kasztelana krakowskiego Jana z Czyżowa (zm. 1459), dzięki czemu wszedł w koligację rodzinne z jednym z najbliższych współpracowników Władysława Warneńczyka, namiestnikiem królewskim w Małopolsce i na Rusi¹¹.

Na dworze w Budzie początkowo służył też Zawisza z Borzyszowic. Następnie wrócił on do Polski, gdzie został podkomorzym królowej Zofii¹². Zapewne z jej

---

⁴ B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 390.

⁵ Tamże, s. 391; *Urzędnicy centralni i nadworni*, nr 329.

⁶ *Urzędnicy centralni i nadworni*, nr 330.

⁷ B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 392.

⁸ Tamże, s. 396. Zawisza początkowo został przeznaczony do stanu duchownego. W 1428 r. został on kanonikiem wrocławskim, zaś w 1430 r. kanonikiem włodzimierskim.

⁹ B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 392.

¹⁰ Tamże, s. 393. Mikołaj był świadkiem dokumentów królewskich wystawionych w Budzie 9 września 1441 r. (*Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, t. 4, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1905, nr 1409) oraz 17 lutego i 22 marca 1443 r. (*Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. 3, *Dokumenty z lat 1442-1450*, wyd. S. Kuraś, Wrocław 1969, nr 646, 647).

¹¹ B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 396.

¹² Po raz pierwszy jako podkomorzy królowej odnotowany został w testacji dokumentu Władysława Warneńczyka wystawionego w Budzie 3 lipca 1443 r. (*Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tzw. Bernardyńskiego we Lwowie*, t. 5, Lwów 1875, nr 94. Dalej cyt. jako AGZ). Por. B. Czwojdrak, *Zofia Holszańska. Studium o dworze i roli królowej w późnośredniowiecznej Polsce*,

polecenia Zawisza udał się do Władysława w latem 1443 r.¹³ W następnym roku Mikołaj, a także przebywający wówczas na Węgrzech Zawisza, wzięli udział w pierwszej kampanii Władysława Warneńczyka przeciwko Turkom. Tuż przed rozpoczęciem drugiej kampanii antytureckiej Mikołaj oraz jego brat znaleźli się w Polsce i nie uczestniczyli w zakończonej klęską wyprawie wojennej¹⁴.

W niezwykle trudnym dla dynastii jagiellońskiej okresie po śmierci Władysława Warneńczyka Zawisza z Borzyszowic nieprzerwanie aż do końca 1450 r. pełnił obowiązki podkomorzego dworu królowej Zofii¹⁵. Mikołaj wrócił do sprawowania obowiązków kuchmistrza królewskiego po objęciu tronu polskiego w 1447 r. przez drugiego syna Władysława Jagiełły. Z powodu swego wielkiego oddania dynastii jagiellońskiej szybko został on zaufanym nowego władcy. W 1452 r. z ramienia Kazimierza Jagiellończyka prowadził negocjacje mające na celu powstrzymanie polskiej interwencji zbrojnej w Łucku, który po śmierci księcia Świdrygiełły został zajęty przez Litwinów¹⁶. Po ślubie z Elżbietą Rakuszanką w 1454 r. król powierzył mu kierownictwo nad dworem swej małżonki¹⁷. Urząd kuchmistrza nadwornego wówczas Zawisza Róża, który po 1450 r. przestał pełnić funkcję podkomorzego królowej Zofii Holszańskiej i podjął służbę na dworze Kazimierza Jagiellończyka jako dworzanin królewski¹⁸. Zawisza wystarał się również o nominację na burgrabiego zamku krakowskiego, którą otrzymał w 1453 r.¹⁹

Obydwaj sprawowali powierzone im przez Kazimierza Jagiellończyka urzędy nadworne do końca swego życia. W następnych latach za zasługi wobec dynastii oraz wieloletnią wierną służbę na dworze monarszym król nadawał Borzyszowskiom zaszczytne urzędy ziemskie. Mikołaj otrzymał godności kasztelana małopolskiego oraz kasztelana zawichojskiego, które piastował od 1462 r.²⁰ Zawisza doczekał się w 1463 r. nominacji na urząd wojskiego krakowskiego²¹. Dzięki godnościom nadanym przez Kazimierza Jagiellończyka Mikołaj Borzyszowski znalazł się w gronie dostojników Królestwa, a jego nazwisko umieszczano w testacjach ważnych

Warszawa 2012, s. 192, 221.

¹³ Świadczy o tym dokument wspomniany dokument królewski z 3 lipca 1443 r. (AGZ V 94).

¹⁴ B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 393-394, 396.

¹⁵ B. Czwojdrak, *Zofia Holszańska*, s. 221.

¹⁶ B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 394.

¹⁷ T. Rombek, *Rotacje na wybranych urzędach dworu królowej Elżbiety Rakuszanki (1454-1505)*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne” 2014, 6, s. 307-308; *Urzednicy centralni i nadworni*, nr 330.

¹⁸ *Urzednicy centralni i nadworni*, nr 331. W biogramie Mikołaja Róży z Borzyszowic znajdującym się w *Polskim Słowniku Biograficznym* błędnie podano, że urząd kuchmistrza królewskiego objął syn Mikołaja, a nie jego brat (B. Wyrozumka, *Mikołaj Róża z Borzyszowic*, s. 107).

¹⁹ *Burgrabiowie Zamku Krakowskiego XIII-XV wieku. Spisy*, oprac. W. Bukowski, Kórnik 1999, nr 76.

²⁰ *Urzednicy małopolscy XII-XV wieku. Spisy*, oprac. J. Kurtyka i in., Wrocław 1990, nr 633, 1169.

²¹ Tamże, nr 501.

dokumentów państwowych. Między innymi znalazło się ono na liście świadków aktu inkorporacji ziemi bełskiej do Korony w 1462 r., zaś cztery lata później Mikołaj Róża został wymieniony jako świadek układu pokojowego z Zakonem Krzyżackim, na mocy którego Polska odzyskała Pomorze Gdańskie²².

Wydaje się, że wzorując się na pozycji Mikołaja i Zawiszy Borzyszowskich, podobną ścieżkę rozwoju kariery w służbie dynastii Jagiellonów wytyczył dla swej rodziny Stanisław Szydłowiecki, kasztelan żarnowiecki, który od 1467 r. pełnił funkcję ochmistrza dworu oraz wychowawcy synów Kazimierza Jagiellończyka. Szydłowiecki podjął starania o przejęcie z rąk Zawiszy z Borzyszowic urzędu burgrabiego zamku krakowskiego. Na podstawie dokumentu sporządzonego w kwietniu 1471 r. wiadomo, że zawarli oni porozumienie w sprawie sprzedaży urzędu Stanisławowi Szydłowieckiemu. Przypuszcza się, że ta transakcja nie została zrealizowana z powodu śmierci Zawiszy²³. Wówczas, po prawie 50 latach piastowania urzędu kuchmistrza królewskiego, Borzyszowscy przestali sprawować tę zaszczytną godność nadworną. Od tego czasu kariera rodziny spoczęła w rękach Mikołaja i jego synów, bowiem jego brat Zawisza Róża nie pozostawił męskiego potomstwa²⁴.

Obecność na dworze monarszym Kazimierza Jagiellończyka synów Mikołaja źródła odnotowują począwszy od 1465 r. Służbę rozpoczął wówczas Mikołaj, który został pokojowcem królewskim²⁵. Wcześniej próbował on podjąć karierę w stanie duchownym²⁶. Przypuszcza się, że Mikołaj mógł cierpieć na jakieś upośledzenie i z tego powodu wkrótce wycofał się również ze służby dworskiej oraz udziału w życiu publicznym²⁷. Pozycja rodziny Borzyszowskich u boku Jagiellonów spoczęła wówczas na barkach jego starszego brata Andrzeja oraz najmłodszego syna Mikołaja Róży, noszącego, zapewne po bracie ojca, imię Zawisza.

Początki kariery dworskiej urodzonego w drugiej połowie lat 50. XV w. Zawiszy Róży z Borzyszowic uchwytne są w źródłach począwszy od 1471 r., gdy jako pokojowiec królewski wziął on udział w wyprawie najstarszego syna Kazimierza Jagiellończyka i Elżbiety Habsburg do Pragi, gdzie Władysław został

---

²² B. Wyrozumska, *Mikołaj Róża z Borzyszowic*, s. 107; B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 395.

²³ B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 398-399; *Burgrabiowie*, nr 76.

²⁴ Miał jedną córkę, Annę, która została wydana za mąż za Jakuba z Rozdźwienic (B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 399, 543).

²⁵ *Starodawne prawa polskiego pomniki*, t. 2, *Z ksiąg rękopiśmiennych dotąd nieużytych, głównie zaś z ksiąg dawnych sądowych ziemskich i grodzkich ziemi krakowskiej wyciągnął i wydał A. Z. Helcel*, Kraków 1870, nr 3779.

²⁶ Mikołaj w 1462 r. został klerikiem gnieźnieńskim i otrzymał prowizję na kanonię poznańską (B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 408).

²⁷ Tamże, s. 409.

koronowany na króla Czech. Na pokrycie wysokich kosztów tego przedsięwzięcia Mikołaj Borzyszowski przekazał wówczas do rąk podskarbiego nadwornego Tomasza Trąpczyńskiego kwotę 270 florenów, w tym 145 florenów w złocie²⁸. W wyprawie koronacyjnej królewicza Władysława Jagiellończyka najmłodszy syn kasztelana zawichojskiego uczestniczył z okazałym poczem złożonym z sześciu koni²⁹. Zawisza nie został w Pradze, jak niegdyś jego ojciec na Węgrzech u boku Władysława Warneńczyka, lecz wrócił do Polski, gdzie przez kilka następnych lat pełnił funkcję pokojowca na dworze Kazimierza Jagiellończyka. Służył konno z poczem, który w 1477 r. składał się z czterech koni³⁰.

Parę lat po podjęciu służby dworskiej przez Zawiszę rozpoczęła się działalność w służbie dyplomatycznej Kazimierza Jagiellończyka najstarszego z synów Mikołaja Róży, Andrzeja, który po ukończeniu wydziału *artium* Uniwersytetu Krakowskiego w 1458 r. szybko wspinał się po szczeblach kariery duchownej otrzymując prowizje na kanonie w kapitułach krakowskiej, gnieźnieńskiej i poznańskiej oraz uzyskując szereg godności kościelnych w Polsce, a także na dworze papieskim w Rzymie, dokąd wysyłali go w różnych sprawach polscy hierarchowie³¹. Obdarzony licznymi godnościami kościelnymi Andrzej Róża w 1474 r. wziął udział w negocjacjach z przedstawicielami króla węgierskiego Macieja Korwina we Wrocławiu. Rok później udał się wojewodą bełskim Stefanem Wątróbką z poselstwem do hospodara mołdawskiego Stefana Wielkiego. W następnych latach Andrzej Róża sprawował poselstwa na dwór cesarza Fryderyka III w 1477 oraz na Węgry w 1479 r.³²

Po śmierci ojca, który zmarł pod koniec 1477 lub na początku 1478 r., synowie Mikołaja Róży kontynuowali wierną służbę rodziny Borzyszowskich dynastii jagiellońskiej³³. Zawisza był jednym z najbardziej zaufanych pokojowców na dworze Kazimierza Jagiellończyka. Pomiędzy 1479 a 1481 r. otrzymał on urząd podkomorzego chełmskiego³⁴. Andrzej należał do grona dyplomatów reprezentujących interesy polskiego władcy. Od 1479 r. sprawował funkcję

²⁸ *Rachunki królewskie z lat 1471-1472 i 1476-1478*, oprac. S. Gawęda, Z. Perzanowski, A. Strzelecka, Wrocław 1960, s. 14.

²⁹ Tamże, s. 79, 85, 96.

³⁰ Tamże, s. 195, 206.

³¹ B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 400-402. Andrzej Róża Borzyszowski po wyjeździe do Rzymu w 1463 r. otrzymał tytuł pokojowca papieża Pawła II. Następnie w 1471 r. został nuncjuszem papieża Sykstusa IV, zaś w latach 1476-1481 był jego pokojowcem papieskim (P. Dembiński, *Poznańska kapituła katedralna schyłku wieków średnich. Studium prozopograficzne 1428-1500*, Poznań 2012, s. 361-365).

³² P. Dembiński, *Poznańska kapituła*, s. 364.

³³ B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 395.

³⁴ *Urzednicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV-XVIII wieku*. Spisy, oprac. H. Gmiterek, R. Szczygiel, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992, nr 1263; B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 405.

sekretarza królewskiego³⁵. Obecność oraz wysoką pozycję synów Mikołaja Róży w najbliższym otoczeniu władcy poświadczają liczne zapisy w *Liber quitantiarum* Kazimierza Jagiellończyka z lat 1484-1488³⁶. Dostarczają one cennych informacji o różnych formach uposażenia Borzyszowskich za pełnioną służbę.

Zapewne z powodu braku pieniędzy w skarbcu królewskim na regularne wypłaty dla członków dworu król zapisał Andrzejowi w lutym 1484 r. dwuletni dochód ze stacji w Sulejowie, zaś 6 stycznia 1486 r. wystawił kwitancję na kwotę 100 florenów z raty czynszu gdańskiego, która miała być wypłacona dopiero w święto Bożego Narodzenia w 1491 r.³⁷ Andrzej otrzymał też szereg kwitancji opiewających na jednorazowe wypłaty mniejszych kwot wynagrodzenia³⁸ oraz na świadczenia w postaci kilku bałwanów soli i na przysługujące mu corocznie kosztowne futra³⁹. Prócz wynagrodzenia za służbę, Andrzej Róża Borzyszowski dostawał także kwitancje na wypłaty kwot przeznaczonych na jego diety poselskie⁴⁰.

Zachowana księga kwitancji Kazimierza Jagiellończyka pozwala prześledzić znaczącą rolę Zawiszy na dworze królewskim. Podobnie, jak jego starszy brat, często otrzymywał on kwitancje na jednorazowe wypłaty z tytułu przysługującego mu wynagrodzenia za służbę⁴¹. W czasie pobytu w Przemysłu 3 lipca 1485 r. dostał

---

³⁵ P. Dembiński, *Poznańska kapituła*, s. 365.

³⁶ *Liber quitantiarum regis Casimiri ab 1484 ad 1488 (Księga skarbową króla Kazimierza Jag.)*, Warszawa 1897 (*Teki Pawińskiego*, t. 2).

³⁷ Tamże, s. 1, 88.

³⁸ W dniu 6 stycznia 1486 r. Andrzej Róża Borzyszowski otrzymał kwitancje na kwoty: 5 grzywien od poborcy kaliskiego, 10 grzywien od poborcy krakowskiego, 5 grzywien od poborcy poznańskiego, 5 grzywien od poborcy łęczyckiego, oraz 5 grzywien od poborcy sieradzkiego (tamże, s. 89). Z kolei 21 grudnia 1496 r. otrzymał on kwitancję na 10 florenów od starosty wrocławskiego (tamże, s. 120). W następnym roku, 24 stycznia, dostał on kwitancję na 9 grzywien od poborcy kaliskiego (tamże, s. 127). Z kolei 31 lipca 1487 r. odebrał odnowioną kwitancję na kwotę 20 grzywien od kasztelana sieradzkiego (tamże, s. 164).

³⁹ Podczas pobytu w Lublinie 1 listopada 1484 r. Andrzej Róża Borzyszowski dostał kwitancję na 4 bałwany soli (tamże, s. 22). Andrzej Róża Borzyszowski otrzymał kwitancje na futra w styczniu 1486 r. (tamże, s. 87) oraz 9 lutego 1487 r. (tamże, s. 135).

⁴⁰ W Wilnie 23 czerwca 1486 r. otrzymał on kwitancję na 10 grzywien od poborcy sandomierskiego, oraz 10 grzywien 16 łokci sukna florentyńskiego od poborcy krakowskiego (tamże, s. 105). Następnie 18 sierpnia dostał kwitancję na 20 grzywien do starosty inowrocławskiego, 20 grzywien do kasztelana sieradzkiego, 20 grzywien do poborcy hrubieszowskiego, 20 grzywien do poborcy w Bobrownikach, a także 5 grzywien z czyż z ziemi lubelskiej, 5 grzywien z ziemi sandomierskiej, 5 grzywien z czyż z ziemi radomskiej oraz 5 grzywien z ziemi łęczyckiej (tamże, s. 176).

⁴¹ W Toruniu 22 marca 1485 r. Zawisza Róża Borzyszowski otrzymał kwitancję na 10 grzywien do Mikołaja z Ostrowa kasztelana lubelskiego, w Radomiu 6 stycznia 1486 r. na 10 grzywien z ziemi chełmskiej, w Wilnie 27 kwietnia 1486 r. na 5 grzywien od Mikołaja Bronowskiego z ziemi sieradzkiej, w Trokach 16 października 1486 r. na 10 grzywien z mostowego do Jana Gambali, w Grodnie 20 listopada 1486 r. na 20 grzywien ze starostwa sanockiego, w Piotrkowie 9 stycznia 1497 r. na 14 florenów od kasztelana lubelskiego, w Sandomierzu 2 kwietnia 1487 r. na 20 florenów od Pieniążka (tamże,

on kwitancję opiewającą na 20 beczek soli⁴². Ponadto w latach 1484-1486 Zawisza Róża otrzymał sześć kwitancji na futra z lisich skór, z których każde miało być warte 10 florenów⁴³. Dostał też kwitację na 16 łokci adamaszku⁴⁴. W 1486 r. król Kazimierz Jagiellończyk nadał mu roczny dochód z podatku z ziemi chełmskiej⁴⁵.

Andrzej Borzyszowski oraz jego bracia Zawisza i Mikołaj ubiegali się wraz z innymi krewnymi o spadek po Janie z Czyżowa pozostały po śmierci jego jedyne go syna Jana w 1476 r., który zmarł w drodze powrotnej z wesela Jadwigi Jagiellonki w Landshut⁴⁶. Przez wiele lat wdowa po kasztelanie krakowskim Janie Czyżowskim, Barbara ze Sprowy, toczyła spory o majątek po mężu z jego rodziną, aż w końcu uzyskała ona wyrok wydany przez Kazimierza Jagiellończyka⁴⁷. Treść wyroku oraz data jego wydania nie są znane⁴⁸. Nie wiadomo, czy synowie siostry stryjecznej namiestnika Królestwa, Bogumiły, mieli jakiś udział w spadku po Janie z Czyżowa. Majątek ziemski przypadł wnukom jego rodzonej siostry Wichny: synom Katarzyny, żony Zakliki z Międzygórza i Beaty, żony Stanisława Ostroroga⁴⁹.

W karierze synów Mikołaja Róży z Borzyszowic na dworze królewskim bardzo ważne zmiany nastąpiły w 1487 r. Wówczas Andrzej został sekretarzem wielkim, a król Kazimierz Jagiellończyk wykorzystał jego wielki talent dyplomatyczny do osadzenia na biskupstwie krakowskim swego syna Fryderyka Jagiellończyka⁵⁰. Podczas poselstwa w tej sprawie do papieża w 1488 r. Borzyszowski wystarał się

---

s. 27, 87, 101, 113, 115, 123, 137).

⁴² Tamże, s. 46.

⁴³ Kwitancje Zawisza otrzymał: w Lublinie 18 lutego 1484 r. do poborcy krakowskiego Jana Rawy, w Kole 20 lutego 1485 r. do Sławca kasztelana sochaczewskiego, w Krakowie 21 maja 1485 do Chrząstowskiego starosty nowokorczyńskiego na futro o wartości 12 florenów, w Kołomyi 21 września 1485 r. do Grzegorza z Lubrańca, w Piotrkowie 30 grudnia 1486 r. do starosty łączycyckiego (tamże, s. 8, 23, 36, 51, 120).

⁴⁴ Kwitancja wystawiona w Nowym Mieście Korczynie 16 marca 1487 r. (tamże, s. 142).

⁴⁵ Król zapisał mu na rok poradnie z ziemi chełmskiej w czasie pobytu w Trokach 12 sierpnia oraz w Grodnie 12 listopada 1486 r. (tamże, s. 109, s. 116).

⁴⁶ A. Sochacka, *Jan z Czyżowa – namiestnik Władysława Warneńczyka: Kariera rodziny Półkozów w średniowieczu*, Lublin 1993, s. 223.

⁴⁷ Niestety, później zgubiła ona ten dokument. Na jej prośbę następca Kazimierza Jagiellończyka polecił sporządzić transumpt wyroku na podstawie jego odpisu znajdującego się w rejestrze kancelarza Krzesława z Kurozwek. Dokument został transumowany 17 maja 1496 r.: *Matricularium Regni Poloniae Summaria*, wyd. T. Wierzbowski, cz. 2, Warszawa 1907, nr 632 (dalej cyt. jako MRPS); A. Sochacka, *Jan z Czyżowa*, s. 218.

⁴⁸ W 1496 r. wyrok wydany przez Kazimierza Jagiellończyka nie został przepisany w całości do księgi kancelaryjnej, zaś rejestr, na podstawie którego został sporządzony transumpt, nie zachował się MRPS II 632; A. Sochacka, *Jan z Czyżowa*, s. 218.

⁴⁹ A. Sochacka, *Jan z Czyżowa*, s. 218.

⁵⁰ P. Dembiński, *Poznańska kapituła*, s. 365. O roli Andrzeja Róży Borzyszowskiego w osadzeniu Fryderyka Jagiellończyka na biskupstwie krakowskim pisze F. Papée, *Boryszewski Andrzej Róża*, s. 360.

o swój awans na arcybiskupstwo lwowskie⁵¹. Andrzej Róza zamierzał poświęcić się karierze kościelnej oraz służbie dyplomatycznej. Zapewne powodu uzyskania nominacji na arcybiskupa lwowskiego nie zatrzymał w swych rękach funkcji sekretarza wielkiego. Urząd ten pełnił do 1488 r.⁵² W ostatnich latach panowania Kazimierza Jagiellończyka Andrzej Borzyszowski dwukrotnie posłował w imieniu polskiego króla do Stolicy Apostolskiej w 1491 i 1492 r.⁵³

Na podstawie odnalezionego w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie rejestru dworzan Jana Olbrachta wiadomo, że od maja 1487 r. Zawisza Róza Borzyszowski wszedł w skład dworu królewicza, który otrzymał zarząd nad Rusią i kierował jej obroną przed najazdami tatarskim. Zawisza został oddelegowany z dworu monarszego na dwór Olbrachta, gdzie zajął czołowe miejsce wśród jego dworzan. Niewykluczone, że Zawisza mógł zostać ochmistrem dworu następcy tronu, o czym świadczyć może fakt, że posiadał on najliczniejszy poczet, który składał się z dziesięciu koni⁵⁴. Zapisy w rejestrze wskazują, że Zawisza Borzyszowski uczestniczył w likwidacji 5-tysięcznego zagonu tatarskiego przez Jana Olbrachta podczas starcia pod Kopystrzyniem w dniu 8 września 1487 r.⁵⁵ Po znakomitym zwycięstwie Olbracht z oddziałem złożonym ze swych dworzan konnych stacjonował w podolskiej twierdzy Białogródka. Na podstawie wypłat wynagrodzenia wypłaconego tam w dniu 6 listopada 1487 r. wiadomo, że Zawisza nie poniósł strat w starciach z Tatarami, bowiem otrzymał pobory za 10 koni⁵⁶.

W kolejnych latach Zawisza Róza Borzyszowski stale przebywał u boku przyszłego władcy Polski i brał udział w wyprawach przeciwko Tatarom. Jan Olbracht do końca 1489 r. przeważnie stacjonował w Bełzie i w Krasnymstawie. Następca tronu ze swymi dworzanami pojawiał się także na dworze króla Kazimierza Jagiellończyka. Można przypuszczać, że do spotkania Olbrachta z ojcem doszło w pierwszych dniach kwietnia 1488 r. w Lublinie, gdy król udawał się z Wilna na zjazd w Piotrkowie⁵⁷. Następnie Olbracht przybył do Sandomierza, gdzie do początku sierpnia 1488 r. przebywał Kazimierz Jagiellończyk⁵⁸. Być może u boku ojca Olbracht spędził kolejne miesiące, na co wskazuje fakt, że Zawisza świadkował

---

⁵¹ F. Papée, *Borzyszewski Andrzej Róza*, s. 360.

⁵² P. Dembiński, *Poznańska kapituła*, s. 365.

⁵³ Tamże, s. 364.

⁵⁴ AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 114.

⁵⁵ F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 17.

⁵⁶ AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 114.

⁵⁷ Lublin 5 kwietnia 1488: AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 11; G. Rutkowska, *Itinerarium króla Kazimierza Jagiellończyka 1440-1492*, Warszawa 2014, s. 336.

⁵⁸ Sandomierz, 1 sierpnia 1488: AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 1.; G. Rutkowska, *Itinerarium*, s. 338.

dokument królewski wystawiony w Nowym Mieście Korczynie 9 października 1488 r.⁵⁹ Zimą 1489 r. Jan Olbracht wyprawił się w głąb ziemi halickiej do twierdzy Trembowla. Po powrocie z wyprawy przyjechał na dwór ojca do Krakowa, gdzie jego dworzanie 25 maja otrzymali wynagrodzenie za pełnioną służbę⁶⁰.

W czasie pobytu Jana Olbrachta w Krakowie Zawisza poślubił Zofię z Pustolowa, której 17 czerwca tego roku zapisał 400 grzywien na należącej do niego wsi Siennica w powiecie krasnostawskim⁶¹. W lipcu 1489 r. Olbracht udał się na następną wyprawę przeciwko Tatarom i ze swymi ludźmi dotarł aż do Czarnego Ostrowa pod Zbarazem. Po tym wypadzie królewicz stacjonował w Bełzie, skąd pod koniec grudnia udał się do Lublina⁶². Podczas pobytu w Lublinie w drugiej połowie stycznia 1490 r. Jan Olbracht po raz ostatni spotkał się ze swym ojcem Kazimierzem Jagiellończykiem, który udawał się wówczas na Litwę⁶³. W tym czasie Zawisza z Borzyszowic, który był niegdyś ulubionym dworzaninem królewskim, 24 stycznia 1490 r. uzyskał od Kazimierza Jagiellończyka zgodę na przejęcie dziedzicznych dóbr Spytka z Hajownik w powiecie chełmskim⁶⁴. Zawisza dzięki służbie na dworze królewicza Jana Olbrachta wszedł do kręgu zaufanych osób następcy tronu i został jednym z jego najbliższych współpracowników. Być może poniósł jakieś straty w walkach z Tatarami, bowiem w 1488 r. jego poczet przejściowo liczył 8 koni, zaś od 1489 r. w jego skład znów wchodziło 10 koni⁶⁵.

Olbracht zarządzał Rusią i dowodził obroną do czasu gdy otworzyła się przed nim perspektywa objęcia tronu węgierskiego po śmierci króla Macieja Korwina, który zmarł na początku kwietnia 1490 r.⁶⁶ Przy poparciu ojca Jan Olbracht udał się wówczas z liczną wyprawą na Węgry. Po dokonanych przez Węgrów wyborze na tron Władysława Jagiellończyka, Olbracht próbował zdobyć koronę królewską zbrojnie i podjął wojnę z bratem⁶⁷. W wyprawie królewicza na Węgry w 1490 r. Zawisza brał udział z pocztem złożonym z 12 koni, za który przed wyjazdem otrzymał 120 florenów⁶⁸. Był on wiernym towarzyszem Olbrachta podczas toczonych walk. Po kilku miesiącach zmagañ wojennych, z inicjatywy Kazimierza Jagiellończyka

⁵⁹ AGZ VII 91.

⁶⁰ AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 114; zob. F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 233.

⁶¹ *Matricularium Regni Poloniae Summaria*, wyd. T. Wierzbowski, cz. 1, Warszawa 1905, nr 2015, 2016; B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 405-406.

⁶² F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 234.

⁶³ G. Rutkowska, *Itinerarium*, s. 350.

⁶⁴ MRPS I 2101; B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 405-406.

⁶⁵ AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 114.

⁶⁶ F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 17.

⁶⁷ Tamże, s. 22.

⁶⁸ Tamże, k. 114.

jego synowie 20 lutego 1491 r. w Koszycach zawarli układ pokojowy. Jednym z negocjatorów, który doprowadził do porozumienia pomiędzy Władysławem a Janem Olbrachtem był z ramienia króla Kazimierza Jagiellończyka Andrzej Róza Borzyszowski⁶⁹. Na mocy pokoju koszyckiego Jan Olbracht miał wycofać się z Węgier, a Władysław nadał mu księstwo głogowskie⁷⁰.

Pomimo zawarcia układu pokojowego z bratem Olbracht nie zamierzał rezygnować z dalszej walki o przejęcie korony węgierskiej. Dla realizacji swych planów chciał pozyskać poparcie Piotra Kmity, starosty spiskiego i sądeckiego, który w 1490 r. podjął misję poselską na Węgry w sprawie osadzenia go na tamtejszym tronie. Piotr Kmita w 1490 r. wziął też udział w wyprawie Olbrachta na Węgry jako jeden z dowódców⁷¹. Po pokoju koszyckim Jan Olbracht podążył ze swymi ludźmi do siedziby rodowej Piotra Kmity w Sobniowie, gdzie zatrzymał się na święta wielkanocne. Królewiczowi nie udało się pozyskać poparcia Kmity, bowiem jego plany dalszej walki o tron węgierski potępił Kazimierz Jagiellończyk⁷². W czasie pobytu w Sobniowie z okazji Wielkanocy Jan Olbracht nakazał wypłacić ze swej świecącej pustkami kasy dworzanom po jednym florenie za każdego konia w ich pocztach. Zawisza zapewne stracił na Węgrzech dwa konie, bo otrzymał wówczas 10 florenów za 10 koni⁷³.

W kolejną, tym razem samowolną wyprawę na Węgry, gdzie władzę objął Władysław Jagiellończyk, Jan Olbracht wyruszył z najwierniejszymi dworzanami w połowie 1491 r. Ekspedycja zakończyła się niepowodzeniem i upokorzeniem Olbrachta, który 1 stycznia 1492 r. poniósł klęskę pod Preszowem w starciu z potężnym magnatem węgierskim Stefanem Zapolya i dostał do jego niewoli. Zapolya szybko odesłał królewicza z resztkami jego wojska i dworu do Polski⁷⁴. Po powrocie do kraju Olbracht zatrzymał się w Niepołomicach. Podczas drugiej nieudanej wyprawy królewicza na Węgry największe straty ponieśli jego najbliżsi współpracownicy. Zawisza utracił blisko połowę, bo aż 4 z 10 koni ze swego pocztu⁷⁵. Straty te Borzyszowski stopniowo uzupełnił podczas dalszej służby u boku następcy

---

⁶⁹ F. Papée, *Borzyszewski Andrzej Róza*, s. 360.

⁷⁰ Tenże, *Jan Olbracht*, s. 21-22.

⁷¹ AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 114; R. Trawka, Kmitowie. *Studium kariery politycznej i społecznej w późnośredniowiecznej Polsce*, Kraków 2005, s. 218-222.

⁷² R. Trawka, *Kmitowie*, s. 222; F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 23.

⁷³ AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 114.

⁷⁴ R. Trawka, *Kmitowie*, s. 222.

⁷⁵ Tamże, k. 114. Po koronacji Olbrachta Zawisza otrzymał w sumie 18 florenów i 1 ferton za konie które przejął z jego polecenia w czasie pobytu na Węgrzech: AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 20, s. 3.

tronu. W maju 1492 r. jego poczet liczył już 8 koni, zaś w kilka miesięcy później ponownie składał się z 10 koni⁷⁶.

W drugiej połowie maja 1492 r. Jan Olbracht ze swym dworem udał się z Krakowa na zjazd do Radomia, na który miał przybyć król Kazimierz Jagiellończyk po powrocie z Wilna⁷⁷. Olbracht nie zdążył spotkać się już z ojcem, który zmarł w Grodnie w dniu 6 czerwca 1492 r. Gdy informacja o śmierci króla dotarła do królewicza Olbrachta i zebranych w Radomiu uczestników zjazdu, zaczął on zabiegać o ich poparcie dla swojej kandydatury do tronu polskiego⁷⁸. Z Radomia Olbracht wyruszył do Krakowa, gdzie na Wawelu oczekiwał, najpierw na pogrzeb króla Kazimierza, który odbył się 11 lipca, a następnie na ustalenia sejmiku elekcyjnego zwołanego do Piotrkowa na dzień 15 sierpnia 1492 r.⁷⁹ Zebrani na sejmie dostojnicy państwowi oraz przedstawiciele szlachty i miast w dniu 27 sierpnia 1492 r. zgodnie z wolą Kazimierza Jagiellończyka dokonali wyboru Jana Olbrachta na tron Polski. Jego koronacja odbyła się w niedzielę 23 września 1492 r. w katedrze na Wawelu⁸⁰.

Zawisza jako jeden z najbliższych współpracowników następcy tronu kontynuował służbę na dworze królewskim Jana Olbrachta. Od czasu objęcia władzy przez Olbrachta należał on, z towarzyszami służącymi poprzednio na dworze królewicza, do bliskiego otoczenia monarchy. Zaraz po koronacji Jan Olbracht okazał swe przywiązanie do zaufanych dworzan poprzez hojne datki ze skarbca królewskiego. Wiadomo, że Zawisza Borzyszowski na polecenie władcy 21 października 1492 r. otrzymał kwotę 100 florenów⁸¹. Z czasem Jan Olbracht czynił starania, aby awansować swych współpracowników na urzędy i godności nadworne.

Być może Zawisza pełnił funkcję przystawa księcia żagańskiego Jana II zwanego Szalonym, który gościł na dworze królewskim w Krakowie na początku listopada 1492 r.⁸² W tym czasie Borzyszowski otrzymał na wydatki kilka kwot, wśród których zwraca uwagę zwrot pieniędzy przekazanych przezeń księciu żagańskiemu. Chodzi o kwotę 5 florenów wypłaconych dla Zawiszy 12 listopada 1492 r.⁸³ W tym samym dniu książę Jan uzyskał dokument królewski zapewniający mu opiekę władcy

⁷⁶ Tamże, k. 114.

⁷⁷ Przed wyjazdem do Radomia dworzanie Olbrachta 12 maja 1492 r. otrzymali wypłatę na utrzymanie koni (tamże).

⁷⁸ F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 27-28.

⁷⁹ Tamże, s. 30-31.

⁸⁰ Tamże, s. 38.

⁸¹ AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 20, s. 9, 11.

⁸² K. Jasiński, *Jan II*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 10, Kraków 1962-1464, s. 426.

⁸³ AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 20, s. 17, 20, 22, 24.

polskiego⁸⁴. Tego typu wydatków nie odnotowano podczas kolejnych pobytów księcia żagańskiego na dworze Olbrachta, które miały miejsce w lutym i marcu 1493 r. w Piotrkowie i Poznaniu oraz w lipcu 1494 r. w Krakowie⁸⁵. Celem wizyt księcia Jana było uzyskanie od króla polskiego opieki i dożywotniej renty, którą ostatecznie dostał 28 lipca 1494 r.⁸⁶

W dniu 1 stycznia 1493 r. Zawisza otrzymał nominację na urząd chorążego pokojowców królewskich⁸⁷. Była to pierwsza decyzja personalna dotycząca zmian w obsadzie urzędów nadwornych jaką podjął Jan Olbracht po swej koronacji. Pełniącemu dotychczas ten urząd Mikołajowi Gardzinie Lubrańskiemu, bratankowi podkanclerzego Grzegorza Lubrańskiego, Olbracht nadał godność kasztelana spycymierskiego i pozostawił w służbie na dworze królewskim z pocztem złożonym z 12 koni⁸⁸.

Wkrótce po swoim awansie Zawisza Borzyszowski mógł zostać wysłany z poselstwem do Marburga. Z zapisów w rachunkach wynika, że 21 stycznia 1493 r. otrzymał na ten cel 7 florenów⁸⁹. Jednak w połowie lutego 1493 r. Zawisza był obecny na sejmie w Piotrkowie, gdzie odbierał pieniądze przeznaczone dla kilku pokojowców królewskich na wydatki związane z powierzonymi im zadaniami⁹⁰. Kilka dni później, 20 lutego 1493 r., Zawisza dostał 45 florenów na wydatki⁹¹. Być może w podróż do Marburga Zawisza udał się po zakończeniu sejmu w Piotrkowie, bowiem jego imię nie było odnotowywane w rachunkach od końca lutego aż do połowy sierpnia 1493 r.⁹²

Na początku lutego 1493 r. zmarł niechętny władzy królewskiej Jana Olbrachta arcybiskup gnieźnieński, prymas Zbigniew Oleśnicki w związku z czym następcą tronu przystąpił do forsowania kandydatury swego brata Fryderyka na metropolitę gnieźnieńskiego⁹³. W tej sprawie Olbracht podjął współpracę z Andrzejem

---

⁸⁴ Dokument zachował się w oryginale, który jest przechowywany w AGAD, Dokumenty pergaminowe, sygn. 559.

⁸⁵ AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 20, k. 37, 44.

⁸⁶ AGAD, Dokumenty pergaminowe, sygn. 940. Dokument wydany w: *Kodeks dyplomatyczny Polski*, t. 4, wyd. L. Rzyszczeński, A. Muczkowski, M. Bobowski, Warszawa 1887, nr 106. Regesty dokumentu znajdują się w: MRPS II 415 oraz *Index actorum saeculi XV ad res publicas Poloniae spectantium*, wyd. A. Lewicki, Kraków 1888, nr 4731.

⁸⁷ MRPS II nr 70.

⁸⁸ MRPS II, nr 66; AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 91v; AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 22, k. 46, 49v, 52v, 78, 87, 91v; F. Papée, Jan Olbracht, s. 20.

⁸⁹ AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 20, k. 28.

⁹⁰ Tamże, k. 32.

⁹¹ Tamże, k. 37.

⁹² Tamże, k. 74.

⁹³ F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 54.

Borzyszowskim, który działał z ramienia kapituły gnieźnieńskiej jako jej wysłannik na dwór królewski⁹⁴. Podczas pobytu w Poznaniu Jan Olbracht udał się do Gniezna na uroczyste posiedzenie tamtejszej kapituły katedralnej zgromadzonej z okazji święta św. Wojciecha 23 kwietnia 1493 r., podczas którego monarcha osobiście zabiegał o elekcję swego brata⁹⁵. Następnie, gdy kapituła gnieźnieńska podjęła decyzję o wyborze Fryderyka Jagiellończyka na arcybiskupa, w jej imieniu Andrzej Borzyszowski posłował na dwór Olbrachta, by przedstawić te wieści rodzinie królewskiej⁹⁶. Po uzyskaniu zgody Stolicy Apostolskiej najmłodszy syn Kazimierza Jagiellończyka i Elżbiety Habsburg został wyświęcony na arcybiskupa gnieźnieńskiego na Wawelu tuż przed świętami Bożego Narodzenia 1493 r., zapewne w obecności Jana Olbrachta, który wrócił wtedy z Poznania do Krakowa⁹⁷. Jednocześnie z objęciem godności arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa przez Fryderyka Jagiellończyka rozwiązana została sprawa obsady drugiej metropolii istniejącej na ziemiach wchodzących w skład Korony. Arcybiskupem lwowskim i drugą osobą w radzie królewskiej został wtedy przy poparciu Olbrachta zasłużony dla dynastii jagiellońskiej Andrzej Róża Borzyszowski, który posiadał nominację Stolicy Apostolskiej na tę godność od 1488 r.⁹⁸

Jednym z najważniejszych wydarzeń za panowania Jana Olbrachta, do którego następca Kazimierza Jagiellończyka przygotowywał się od początku 1494 r., był zjazd dynastyczny Jagiellonów w Lewoczy na terenie Węgier, w którym poza sprawującym władzę w Wielkim Księstwie Litewskim Aleksandrem wzięli udział wszyscy bracia oraz mąż Zofii Jagiellonki, margrabia brandenburski Fryderyk Hohenzollern⁹⁹. Pod koniec stycznia 1494 r. Olbracht wyruszył na spotkanie z Fryderykiem Hohenzollernem. W tym celu król z okazałą częścią swego dworu udał się aż do Poznania, z którego wrócił po długim pobycie nie tak dawno do Krakowa. W gronie osób towarzyszących władcy w podróży do Poznania w lutym 1494 r. znajdowali się jego najbliżsi współpracownicy, między innymi Zawisza¹⁰⁰. Prawdopodobnie już wtedy wykonywał on obowiązki podkomorzego królewskiego, choć formalnie jeszcze nie posiadał on tego urzędu. Do zadań podkomorzego należał nadzór nad pokojowcami i łożniczymi, a także odpowiedzialność za garderobę królewską. Czuwał też nad ochroną komnat, w których przebywał król, a także

⁹⁴ P. Dembiński, *Poznańska kapituła*, s. 364; F. Papée, *Borzyszewski Andrzej*, s. 360.

⁹⁵ F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 54.

⁹⁶ P. Dembiński, *Poznańska kapituła*, s. 364.

⁹⁷ R. Trawka, *Kmitowie*, s. 226.

⁹⁸ Tamże, s. 227.

⁹⁹ F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 65-66.

¹⁰⁰ W czasie wyjazdu do Poznania Zawisza otrzymał 12 florenów na wydatki: AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 22, k. 13.

decydował o dostępie do władcy osób proszących o audiencje¹⁰¹. Pod koniec stycznia 1494 r. Zawisza otrzymał 150 florenów wynagrodzenia, tyle ile wynosiło roczne wynagrodzenie większości urzędników nadwornych¹⁰². Podkomorzym królewskim Zawisza z Borzyszowic był tytułowany w testacji dokumentu wystawionego 28 stycznia 1494 r., który świadkowali między innymi kardynał Fryderyk Jagiellończyk oraz arcybiskup Andrzej Borzyszowski¹⁰³.

Jan Olbracht ze swymi młodszymi braćmi i margrabią Fryderykiem oraz z oddanymi dynastii jagiellońskiej dostojnikami kościelnymi i państwowymi, wśród których był arcybiskup lwowski Andrzej Róża Borzyszowski¹⁰⁴, wyruszył do Lewoczy z Krakowa 25 marca. Olbracht udał się na zjazd ze swym najstarszym bratem Władysławem Jagiellończykiem z bardzo licznym orszakiem konnym. Dzień przed wyjazdem każdemu z członków dworu królewskiego służących konno wypłacono wynagrodzenie po 10 florenów na koszty utrzymania jednego konia¹⁰⁵. Z powodu nieprzejezdnych dróg orszak królewski zatrzymał się na kilkanaście dni w Nowym Sączu, gdzie władca z członkami rodu spędził święta wielkanocne. Po 8 kwietnia orszak monarszy Olbrachta wyruszył w dalszą podróż, przez Spisz, do Lewoczy, gdzie na braci oczekiwał Władysław Jagiellończyk, król czeski i węgierski. Zjazd dynastyczny Jagiellonów w Lewoczy, którego ustalenia polityczne nie są bliżej znane, trwał od 17 kwietnia do 7 maja 1494 r.¹⁰⁶ Wiadomo, że towarzyszyły mu wystawne uczyty. Jan Olbracht starał się pokazać przed bratem przepych swego dworu oraz swoją wielką hojność, między innymi poprzez wysokie datki dla muzyków czy błaznów Władysława¹⁰⁷.

Podczas tego spotkania, Zawisza Borzyszowski, pełniący honory chorążego dworu Olbrachta oraz zapewne podkomorzego polskiego władcy, był jedną z nielicznych osób, która dwadzieścia trzy lata wcześniej brała udział w wyprawie koronacyjnej, najstarszego z braci, Władysława Jagiellończyka, do Pragi. Za wierną i długotrwałą służbę w Lewoczy 5 maja 1494 r. Jan Olbracht nadał mu urząd wojskiego krakowskiego, który był niegdyś w posiadaniu jego stryja¹⁰⁸. Obecność Zawiszy u boku Jana Olbrachta nie ograniczała się do wyłącznie zaszczytów lecz była przede

---

¹⁰¹ U. Borkowska, *Dynastia Jagiellonów w Polsce*, Warszawa 2013, s. 158-160.

¹⁰² AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 22, k. 9; AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 114v.

¹⁰³ MRPS II 328.

¹⁰⁴ R. Trawka, *Kmitowie*, s. 228.

¹⁰⁵ Przed wyjazdem do Lewoczy, 24 marca 1494 r. Zawisza otrzymał 100 florenów na swój poczet konny: AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 114v.

¹⁰⁶ F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 66, 72, 238.

¹⁰⁷ A. Nalewajek, *Na królewskim dworze Jana Olbrachta*, „Roczniki Humanistyczne” 2011, 59, z. 2, s. 55, 58, 61.

¹⁰⁸ MRPS II nr 350.

wszystkim realną służbą polegającą na troszczeniu się o bezpieczeństwo osobiste i rozmaite potrzeby władcy. Na te wydatki otrzymywał on oddzielne wypłaty *pro expensis* ze skarbca królewskiego. Nieduże kwoty Zawisza dostał dwukrotnie w Lewoczy¹⁰⁹, następnie po powrocie władcy do Krakowa, zaś 10 czerwca 1494 r. otrzymał na wydatki aż 100 florenów¹¹⁰. Podobnie otrzymywał on kwoty *pro expensis* będąc już oficjalnie podkomorzym królewskim¹¹¹.

25 czerwca 1494 r. Zawisza Borzyszowski zrezygnował z urzędu chorążego nadwornego, który objął od tego czasu Piotr Szydłowiecki¹¹². Na krótko przed uzyskaniem godności podkomorzego nadwornego Zawisza był wymieniany jako wojski krakowski na listach świadków w dokumentach wystawionych pod koniec sierpnia 1494 r.¹¹³ W tym czasie została rozpatrzona sprawa roszczeń Przedbora Sławieńskiego z Kotuszowa o spłatę przez Zawiszę z Borzyszowic oraz jego braci, Andrzeja i Mikołaja, dwustu grzywien i pięćdziesięciu florenów zapisanych jego żonie Katarzynie, która była jedną z siostr braci Borzyszowskich, na należącej do ich ojca wsi Stępcowice położonej w powiecie ksiąskim w ziemi krakowskiej. Roszczenia te zostały uznane i na mocy wyroku królewskiego wydanego 27 sierpnia Borzyszowscy mieli spłacić sumy zapisane na Stępcowicach¹¹⁴.

Upragnioną nominację na urząd podkomorzego królewskiego Zawisza Róża Borzyszowski otrzymał od Olbrachta 30 sierpnia 1494 r.¹¹⁵ Król nadał mu tę godność „za wierną i długoletnią służbę”, gdy nastąpił wakat na urzędzie po śmierci Dzierśława Wąsa ze Smogorzewa, który oficjalnie dzierżył go w swoich rękach od 1489 r.¹¹⁶

Na początku września 1494 r. Jan Olbracht wyruszył z Krakowa, pielgrzymując po drodze na Święty Krzyż, na zwołany do Radomia zjazd, a następnie udał się w podróż do Torunia, gdzie spędził kilka miesięcy. W międzyczasie król planował przybyć do Gdańska, gdzie ostatecznie nie pojawił się z powodu zarazy panującej w mieście i spędził święta Bożego Narodzenia w Elblągu. Na Nowy Rok władca

¹⁰⁹ W czasie pobytu w Lewoczy Zawisza otrzymał na wydatki za pierwszym razem 3 floreny, a następnie 10 florenów: AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 22, k. 25, 25v.

¹¹⁰ Tamże, k. 23v, 27, 29v.

¹¹¹ Tamże, k. 36v, 37, 41.

¹¹² MRPS II 388.

¹¹³ *Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa*, cz. 1, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1879, nr 207: Kraków, 27 sierpnia 1494 r. spór między mieszczanami krakowskimi a miasta Kleparza (Zawisza podkomorzy chełmski); AGZ IV 121: Kraków, 29 sierpnia 1494 potwierdzenie praw i nadań dla miasta Dobczyce (jako Janusz podkomorzy chełmski), na pierwszym miejscu listy świadków Andrzej Róża z Borzyszowic.

¹¹⁴ MRPS II 432; B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 399, 403.

¹¹⁵ MRPS II 428; *Urzednicy centralni i nadwornni*, nr 694.

¹¹⁶ *Urzednicy centralni i nadwornni*, nr 963.

udał się do Malborka, następnie wrócił do Torunia, gdzie z małą przerwą przebywał do końca maja 1495 r. Następnie Olbracht wyruszył w podróż powrotną, podczas której zatrzymał się na niemal miesięczny pobyt w Rawie Mazowieckiej oraz spędził kilka dni w Płocku, a później, na początku września 1495 r. przybył do Lublina¹¹⁷. Pobyt Jana Olbrachta w Toruniu z jego bardzo licznym dworem królewskim oraz jego wystawny styl spędzania czasu na długo został zapamiętany przez poddanych¹¹⁸. Fragmentaryczne rachunki królewskie z tego okresu przynoszą informacje głównie o wynagrodzeniach wypłacanych dla członków dworu na utrzymanie pocztów konnych. Na ich podstawie wiadomo, że Zawisza Borzyszwowski stale przebywał u boku władcy¹¹⁹.

Zawisza z powodu swej szczególnej pozycji przy Olbrachcie był traktowany jako *familiaris* głowy rodu królewskiego. Widać to między innymi, po tym, że otrzymywał on luksusowe, kosztowne tkaniny i drogocenne skóry sobolowe przeznaczone do wykonania szat dla władcy, jego rodziny oraz najbliższego otoczenia. Wiadomo, że podczas pobytu w Toruniu w 1495 r. Zawisza dostał 14 łokci jasnobrunatnego aksamitu¹²⁰. Później, po przyjeździe do Lublina otrzymał sześć skórek sobolowych z zapasów zakupionych z przeznaczeniem na okrycia dla władcy oraz na podarunki dla posłów księcia saskiego Jerzego Wettyna, który prosił o rękę siostry królewskiej, Barbary Jagiellonki¹²¹. Być może to właśnie Zawisza składał u podskarbiego nadwornego zapotrzebowanie na te drogocenne towary, bowiem, jak już wcześniej wspomniano, podkomorzy był on odpowiedzialny z garderobę władcy.

Zawisza Róża sprawował zaszczytną i odpowiedzialną godność podkomorzego królewskiego do połowy 1497 r. Przez te lata towarzyszył on następcy Kazimierza Jagiellończyka we wszystkich jego podróżach i czuwał nad bezpieczeństwem Olbrachta w dzień i w nocy. W 1496 r. był on obecny przy królu między innymi podczas ważnego sejmiku w Piotrkowie, następnie w czasie dłuższego pobytu w Krakowie¹²². Oprócz wynagrodzenia z tytułu sprawowania urzędu podkomorzego Zawisza otrzymywał wypłaty za utrzymywanie w służbie dworskiej poczty złożonej z 10 koni. Od czasu swej nominacji na urząd podkomorzego królewskiego 30 sierpnia 1494 r. do połowy kwietnia 1497 r. na poczet dostał on ponad 760 florenów¹²³. Po

---

¹¹⁷ F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 240-241.

¹¹⁸ M. Kromer, *Kronika polska*, Sanok 1857, s. 1321, 1350.

¹¹⁹ AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 114v; AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 22, k. 48v, 55, 57, 65v, 72v, 73v.

¹²⁰ AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 20, k. 242v.

¹²¹ Tamże, k. 182. Małżeństwo pomiędzy Barbarą Jagiellonką a księciem saskim Jerzym Wettynem zostało zawarte w 1496 r. (U. Borkowska, *Dynastia Jagiellonów*, s. 531-532).

¹²² F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 241

¹²³ AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 114v; AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 22, k. 48v, 55, 57, 65v, 72v, 73v, 78, 83, 100.

raz ostatni zapłatę na poczet konny w wysokości 100 florenów Zawisza odebrał 15 kwietnia 1497 r. w Sandomierzu¹²⁴.

Trwały wówczas intensywne przygotowania do wyprawy mołdawskiej. Borzyszowski przez cały czas był obecny na dworze królewskim i pełnił obowiązki podkomorzego, co potwierdzają poświadczane przez niego dokumenty¹²⁵. Jeszcze przed rozpoczęciem wyprawy, 27 marca w Sandomierzu, Jan Olbracht zapisał Zawiszy trzy wsie królewskie położone w powiecie chełmskim: Pustotew, Wołę Pustotewską i Olszanę, które skonfiskował wdowie po staroście chełmskim Wańku z Kwasiłowa, Annie¹²⁶. Było to jedno z pierwszych postanowień Olbrachta dotyczących konfiskaty dóbr szlacheckich z powodu niestawiennictwa w wyprawie mołdawskiej i nadawania ich uczestnikom podjętej wówczas zbrojnej interwencji przez władcę polskiego. Prawdopodobnie Zawisza Borzyszowski otrzymał wtedy również urząd starosty chełmskiego. Tytuł ten pojawił się przy jego nazwisku w testacji dokumentu Jana Olbrachta potwierdzającego prawa i przywileje Przemysła z 11 maja 1497 r.¹²⁷ Podczas pobytu w tym mieście 9 maja Olbracht na prośbę Zawiszy zapisał jego żonie Zofii sumę 600 grzywien oprawy na wsi królewskiej Siennica¹²⁸.

Ostatnie poświadczone źródłowo informacje o podkomorzym królewskim pochodzą z czasu pobytu władcy we Lwowie w czerwcu 1497 r. Dla brata arcybiskupa lwowskiego, gdy Andrzej Róża Borzyszowski podczas nieobecności kardynała Fryderyka Jagiellończyka we Lwowie posiadał pierwszy głos w radzie koronnej, był to najważniejszy moment kariery jego rodziny, którego doczekał on na dworze Olbrachta. Zasługi Zawiszy w wieloletniej, wiernej służbie królewskiej Kazimierza Jagiellończyka oraz swego boku, Jan Olbracht nagroził 12 czerwca 1497 r. nadaniem mu w dziedziczne posiadanie wsi położonych w ziemi chełmskiej: Siennica Różana, Wola Siennicka i Przekładów oraz wójtostwa w Siennicy¹²⁹. Później nadanie to potwierdzili jego następcy, Aleksander Jagiellończyk w Lublinie 17 marca 1506 r. oraz Zygmunt Stary w Krakowie 30 stycznia 1524 r.¹³⁰

¹²⁴ AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 114v; AGAD, ASK oddz. 1, sygn. 22, k. 100.

¹²⁵ Sandomierz, 9 marca 1497: *Archiwum książąt Sanguszków w Sławucie*, t. 2, wyd. B. Górczak, Lwów 1888, nr 209. Przemyśl, 11 maja 1497: AGZ IX 109; MRPS II 720; Przemyśl, 16 maja 1497: MRPS II 726; Lwów, 5 czerwca 1497: MRPS II 738.

¹²⁶ MRPS II 679.

¹²⁷ AGZ IX 109; MRPS II 720; *Urzędnicy województwa białskiego*, nr 1415.

¹²⁸ MRPS II 709.

¹²⁹ MRPS III S 251; MRPS IV S 1195.

¹³⁰ Potwierdzenie nadania przez Aleksandra Jagiellończyka: MS III 2856. Potwierdzenie dokumentu Aleksandra Jagiellończyka przez Zygmunta Starego: MRPS IV 13773.

Nie wiadomo, czy Zawisza Borzyszowski opuścił Lwów i udał się w rozpoczętą 26 czerwca 1497 r. wyprawę wojenną Olbrachta do Mołdawii. Nie można tego ustalić z powodu braku informacji odnoszących się do Zawiszy w dokumentach oraz rachunkach królewskich. W testacjach dokumentów wydanych podczas pobytu Jana Olbrachta we Lwowie byli wymieniani najwyżsi dostojnicy kościelni i państwowi oraz najważniejsi urzędnicy nadworni¹³¹. Podkomorzy Olbrachta nie pojawił się także na listach świadków późniejszych dokumentów królewskich wystawionych przez władcę po powrocie z wyprawy mołdawskiej w 1497 i 1498 r.

Nieobecność Zawiszy w źródłach powstałych po 12 czerwca 1497 r. spowodowana była jego niespodziewaną śmiercią, której dokładny czas i okoliczności nie są znane¹³². Najprawdopodobniej podzielił on los innych znamienitych członków dworu królewskiego Jana Olbrachta, którzy zginęli podczas wyprawy mołdawskiej. Żadnych wątpliwości odnośnie tego, że Zawisza zmarł w 1497 r., nie pozostawia zapis w księgach ziemskich chełmskich z 1497 r. dotyczący jego córki Zofii, w którym Zawisza z Borzyszowic, podkomorzy chełmski wymieniony został jako zmarły¹³³. Śmierć Zawiszy przerwała rozwój jego dalszej kariery i z pewnością była bolesną stratą dla rodziny, a także dla otoczenia króla.

Borzyszowski pozostawił dwóch nieletnich synów: Mikołaja i Zawiszę oraz córki: wspomnianą wyżej Zofię, a także Barbarę i Bogumiłę¹³⁴. Dziećmi zmarłego brata w kolejnych latach opiekował się arcybiskup Andrzej Borzyszowski. Ważnym gestem królewskim Jana Olbrachta związanym z pamięcią o zasługach Zawiszy było zwolnienie 14 maja 1499 r. pozostających pod pieczę arcybiskupa lwowskiego dzieci zmarłego podkomorzego od obowiązku zbrojnego stawienia się na wojnę¹³⁵. Jeśli istniały szanse na przedłużenie służby rodziny Borzyszowskich na dworze Jagiellonów, to zniknęły one w kolejnych latach wraz ze śmiercią synów Zawiszy, którzy zmarli w młodym wieku¹³⁶. Dobra należące do ojca w późniejszym czasie odziedziczyły córki Bogumiła i Barbara¹³⁷.

Następcą Zawiszy na urzędzie podkomorzego królewskiego, podobnie jak w przypadku przejścia godności chorążego nadwornego w 1494 r., został Piotr

---

¹³¹ Zawisza Róża z Borzyszowic pojawił się raz jako świadek w dokumencie z 5 czerwca 1497 r.: MRPS II 738.

¹³² B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 407.

¹³³ W. Czarnecki, *Szlachta ziemi chełmskiej do połowy XVI wieku*, Białystok 2012, s. 322.

¹³⁴ B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 544; W. Czarnecki, *Szlachta ziemi*, s. 322.

¹³⁵ MRPS II 1411.

¹³⁶ B. Nowak, *Ród Porajów*, s. 408.

¹³⁷ Pierwsza z nich wyszła za mąż za Jana Kościenia z Sędziszowej, zaś Barbara została żoną Stanisława z Siennicy, chorążego chełmskiego. Po śmierci siostry, Barbara sprzedała w 1525 r. prawa do dóbr odziedziczonych po ojcu Andrzejowi i Janowi Tęczyńskim (tamże, s. 407-408).

Szydłowiecki. O nowym podkomorzym źródła informują dopiero od 1501 r., lecz najprawdopodobniej objął on urząd niedługo po śmierci swego poprzednika¹³⁸. Błędna jest informacja, że Zawisza Róża Borzyszowski, po zmarłym w 1498 r. Zbigniewie z Tęczyna pełnił godność podkomorzego krakowskiego. Powstała ona wskutek błędnego odczytania tytułu nieżyjącego Zawiszy we wspomnianym dokumencie Jana Olbrachta z 14 maja 1499 r. Zawisza z Borzyszowic został tam określony jako podkomorzy dworu królewskiego (*succamerarius curie*)¹³⁹.

W ostatnich latach panowania Jana Olbrachta arcybiskup Andrzej Borzyszowski był najbliższym współpracownikiem króla. Między innymi, w 1499 r. wraz z wojewodą bełskim Piotrem Myszkowskim sprawował on skomplikowane poselstwo do hospodara Stefana Wielkiego w sprawie zawarcia traktatu polsko-mołdawskiego po klęsce bukowińskiej¹⁴⁰. Świadczy o tym również obecność Andrzeja Róży wraz z innym bliskim współpracownikiem Olbrachta, Mikołajem Kamienieckim, przy inwentaryzacji klejnotów koronnych podczas przekazywania pieczy nad skarbcem królewskim Jakubowi Szydłowieckiemu po objęciu przez niego godności podskarbiego wielkiego 20 kwietnia 1501 r.¹⁴¹ Arcybiskup lwowski był również u boku Jana Olbrachta podczas jego ostatniej podróży królewskiej do Torunia, gdzie następcą Kazimierza Jagiellończyka zmarł w dniu 17 czerwca 1501 r.¹⁴²

Najstarszy z synów kasztelana Mikołaja Róży z Borzyszowic, przeżył swych braci i w 1503 r. osiągnął najważniejszy po godności królewskiej tytuł arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa Polski. Po śmierci Jana Olbrachta został on bliskim współpracownikiem króla Aleksandra Jagiellończyka a następnie Zygmunta Starego. Spektakularna kariera prymasa Andrzeja Borzyszowskiego trwała aż do jego śmierci w 1510 r. Najmłodszy z braci, Zawisza Róża z Borzyszowic, który najprawdopodobniej zginął podczas wyprawy mołdawskiej Jana Olbrachta w 1497 r., nie zdołał osiągnąć za swego krótszego życia większej sławy i awansować na wyższe godności państwowe. Zapewne stałoby się tak, gdyby nie jego niespodziewana śmierć, bowiem król Jan Olbracht dopiero pod koniec swego życia zaczął nadawać najwyższe urzędy osobom ze swego najbliższego otoczenia. Prestiż i sława przypadła w udziale Piotrowi Szydłowieckiemu, który został następcą Zawiszy na urzędzie podkomorzego królewskiego¹⁴³.

¹³⁸ *Urządnicy centralni i nadworni*, nr 4, 695.

¹³⁹ MRPS II 1411.

¹⁴⁰ Kraków, 16 kwietnia 1499: MRPS II 1366. Zob. I. Czamańska, *Mołdawia i Wołoszczyzna w stosunkach polsko-tureckich XV-XVIII wieku*, „Balcanica Posnaniensia” 1989,4, s. 303; też, *Mołdawia i Wołoszczyzna wobec polski, Węgier i Turcji w XIV i XV wieku*, Poznań 1996, s. 179-180.

¹⁴¹ Kraków, 20 kwietnia 1501: MRPS II 1514.

¹⁴² F. Papée, *Jan Olbracht*, s. 212.

¹⁴³ *Urządnicy centralni i nadworni*, nr 278.

***

Завиша Роза из Божишовиц (польск. Zawisza Róža z Borzyszowic) – хорунжий и королевский подкоморий Яна Ольбрахта

Статья посвящена представлению придворной карьеры меньшего брата архиепископа Андрея Розы Божишовского (польск. Andrzeja Róży Borzyszowskiego) (ум. 1510), Завиша Роза из Божишовиц (ум. 1497), который был одним из ближайших сотрудников короля Яна Ольбрахта (господствовал в 1492-1501 годах). Его отец, Николай Роза из Божишовиц, выполнял учреждение королевского кулинера в 1432-1454 годах на усадьбах Владислава Ягеллы, Владислава Варенчика также Казимира Ягеллончика, а потом стался начальником усадьбы королевы Эльжбеты Хасбург, жены Казимира Ягеллончика.

Завиша Роза начал свою придворную службу в 1471 г. от участия в коронационной экспедиции старейшего сына Казимира Ягеллончика, принца Владислава Ягеллончика в Прагу. Потом Завиша служил на усадьбе королевской Казимира Ягеллончика, а от 1487 г. вошел он в состав усадьбы принца Яна Ольбрахта и остался одним из наиболее доверенных придворных преемника польского трона.

Завиша Роза из Божишовиц участвовал в защите Руси перед татарскими набегами также в борьбе принца Яна Ольбрахта за венгерскую корону в 1490-1492 годах. После коронации Яна Ольбрахта на короля Польши (23 IX 1492), Завиша Роза из Божишовиц был первым королевским придворным, который получил повышение на придворную должность (1 I 1493 г. номинация на учреждение хорунжего). Потом в 1494 г. остался он королевским подкоморим (номинация 30 VIII 1494 г.). Завиша Роза из Божишовиц принадлежал к ближайшему королевскому окружению, присматривал за комнатами правителя также над его безопасностью.

Был он также ответственный за королевский гардероб. Придворная карьера Завиши из Божишовиц была прервана через его смерть. Меньший брат архиепископа львовского Андрея Розы Божишовского, потом примата, вероятнее всего погиб во время экспедиции молдавской короля Яна Ольбрахта в 1497 г.

Ключевые слова: Король Ян Ольбрахт 1492-1501, династия Ягеллонов, королевская двор, придворная карьера, дворянский род, Пораиовие

***

Zawisza Róža from Borzyszowice - ensign and royal chamberlain of John I Albert

The article is devoted to presenting the court career of the younger brother of Archbishop Andrzej Róža Borzyszowski (d. 1510), Zawisza Róža from Borzyszowice (d. 1497), who was one of the closest collaborators of John I Albert (reigned in 1492-1501). Zawisza Róža from Borzyszowice was a representative of a family associated with the Jagiellon dynasty since the reign of its founder, King Władysław Jagiełło. His father, Mikołaj Róža from Borzyszowice,

was the royal chef in the years 1432-1454 at the manors of Władysław Jagiełło, Władysław of Varna and Casimir IV Jagiellon and then he became the superior of the court of Queen Elizabeth Habsburg, the wife of Casimir IV Jagiellon. Zawisza Róza began his court service in 1471 with the participation in the coronation expedition of the eldest son of Casimir Jagiellon, prince Vladislaus II to Prague. Subsequently, Zawisza served at the royal court of Casimir IV Jagiellon, and from 1487 he became part of the royal court of John I Albert and became one of the most trusted courtiers of the successor to the Polish throne. Zawisza Róza from Borzyszowice took part in the defense of Rus against Tatar invasions and in the battles of Prince John I Albert for the Hungarian crown in 1490-1492. After the coronation of John I Albert to the King of Poland (23IX 1492), Zawisza Róza Borzyszowski was the first royal courtier who was promoted to the court office (1 I 1493, the appointment has the office of an ensign). Then in 1494 he became a royal chamberlain (nomination on 30 August 1494). Zawisza Róza from Borzyszowice belonged to the nearest royal environs, watched over the chambers of the ruler and his security. He was also responsible for the royal dressing room. The court career of Zawisza Róza Borzyszowic was stopped by his death. The younger brother of the Archbishop of Lviv Andrzej Róza Borzyszowski, later primate, probably died during the expedition of Moldovan king John I Albert in 1497.

Keywords: John I Albert 1492-1501, Jagiellonian dynasty, Jagiellonians, royal court, court career, Porajow noble famil

***

Zawisza Róza aus Borzyszowice – Fähnrich und königlicher Kämmerer von Johann I. Albrecht

Der Artikel widmet sich der Darstellung der Hofkarriere des jüngeren Bruders von Erzbischof Andrzej Roza Borzyszowski (gest. 1510), Zawisza Róza aus Borzyszowice (gest. 1497), der einer der engsten Mitarbeiter von König Johann I. Albrecht war (regierte 1492-1501). Zawisza Róza aus Borzyszowice war ein Vertreter einer Familie, der seit der Herrschaft ihres Gründers, König Jogaila, mit der Dynastie von Jagiellonen verbunden war. Sein Vater, Mikolaj Roza aus Borzyszowice, war in den Jahren 1432-1454 ein königlicher Küchenchef in den Höfen von Jogaila, Władysław von Warna und Kasimir IV. Andreas, später wurde er Vorgesetzter am Hof der Königin Elzbieta Habsburg, der Frau von Kasimir IV. Andreas. Zawisza Róza begann seinen Dienst am Hof im 1471 mit der Teilnahme an der Krönungsreise des ältesten Sohnes von Kasimir IV. Andreas nach Prag, Königssohn Vladislav II. von Böhmen und Ungarn. Danach diente Zawisza am Königshof von Kasimir IV. Andreas, und ab 1487 wurde er Teil des Hofes des Königssohnes Jan Olbracht und wurde er einem der vertrauenswürdigsten Höflinge des polnischen Thronfolgers. Zawisza Róza aus Borzyszowice nahm an der Verteidigung von Rus gegen Tatarenandrang und in den Kämpfen von Königssohn Johann I. Albrecht für die ungarische Krone in 1490-1492 teil. Nach der Krönung von Johann I. Albrecht an den polnischen König (23.01.1492) war Zawisza Róza Borzyszowski der erste königliche Höfling, der das Amt des Hofgerichts befördert wurde (1. Januar 1493, Ernennung zum Fähnrich). Dann wurde er königlicher

Kammerherr in 1494 (Ernennung am 30. August 1494). Zawisza Róza aus Borzyszwice gehörte zur nächsten königlichen Umgebung, überwachte die Herrscherkammern und seine Sicherheit. Er war auch zuständig für die königliche Kleidung. Die höfische Karriere von Zawisza Róza aus Borzyszwice wurde durch seinen Tod unterbrochen. Der jüngere Bruder des Lemberger Erzbischofs Andrzej Róza Borzyszwowski, späterer Primas, starb vermutlich in 1497 während der Expedition des moldauischen Königs Johann I. Albrecht.

Schlüsselwörter: König Johann I. Albrecht n Olbracht 1492-1501, die Dynastie von Jagiellonen, Jagiellonen, Königshof, Hofkarriere, Adelsfamilie, Porajowie

***

Zawisza Róza de Borzyszwice – Penseigne et le chambellan royal de Jean Ier Albert Jagellon

L'article est consacré à la présentation de la carrière du frère cadet de l'archevêque Andrzej Róza Borzyszwowski (mort 1510), de Zawisza Róza de Borzyszwice (mort 1497) qui était l'un des plus proches collaborateurs du roi Jean Ier Albert Jagellon (régné dans les années 1492-1501). Zawisza Róza de Borzyszwice était un représentant d'une famille associée à la dynastie Jagiellon depuis le règne de son fondateur, le roi Ladislas II Jagellon. Son père, Mikołaj Róza de Borzyszwice a servi comme chef royal dans les années 1432-1454 aux cours de Ladislas II Jagellon, de Ladislas III Jagellon, de Casimir IV Jagellon, puis il est devenu le supérieur de la cour de la reine Élisabeth d'Autriche, l'épouse de Casimir IV Jagellon. Zawisza Róza a commencé son service de cour en 1471 de participer à l'expédition de couronnement du fils aîné de Casimir IV Jagellon, de prince Vladislas IV de Bohême à Prague. Ensuite, Zawisza a servi à la cour royale de Casimir IV Jagellon, et à partir de 1487, il est devenu une partie de la cour royale de Jean Ier Albert Jagellon et il devint l'un des courtisans les plus fidèles du successeur du trône polonais. Zawisza Róza de Borzyszwice a participé à la défense de Rus contre les invasions tatares et aux batailles du prince Jean Ier Albert Jagellon pour la couronne hongroise en 1490-1492. Après le couronnement de Jean Ier Albert Jagellon en tant que roi polonais, il fut le premier courtisan royal qui fut promu à la cour (1er janvier 1493 – nomination à la fonction d'enseigne). Ensuite, en 1494, il est devenu un chambellan royal (nomination - le 30 août 1494). Zawisza Róza de Borzyszwice appartenait à l'entourage royal le plus proche, surveillait les chambres de souverain et sa sécurité. Il était également responsable de la garde-robe royale. La carrière de Zawisza Róza de Borzyszwice a été interrompue par sa mort. Le frère cadet de l'archevêque de Lviv d'Andrzej Róza Borzyszwowski, est probablement décédé lors de l'expédition moldave du roi Jean Ier Albert Jagellon en 1497.

Mots clefs: roi Jean Ier Albert Jagellon 1492-1501, la dynastie des Jagellon, Jagellon, cour royale, carrière de cour, famille noble, Porajowie